

Висновки

Лісове законодавство в умовах централізовано планованої економіки було створено у контексті функціонування державної власності на ліси. Протягом всього часу незалежності в українське законодавство так і не було внесено відповідних змін щодо реорганізації системи прав власності, придатної для ефективного розвитку ринкових відносин, що і надалі сприяє збереженню архаїчного господарського механізму, притаманного командно-адміністративній економіці.

Для впровадження в Україні лісової політики, побудованої на засадах ринкової економіки, необхідно докорінно реформувати нині діючу економічну модель ведення лісового господарства шляхом органічного поєднання позитивних елементів командно-адміністративної системи, систем регулювання ринкових відносин в умовах державної власності на ліси і ринкових відносин у приватних лісах.

Література

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III// <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Кайзер Ф.Х. Государственное планирование лесного хозяйства США// Лесное хозяйство. – 1993, № 2. – С. 33-35.
3. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII// <http://www.rada.kiev.ua>.
4. Мельник С.О. Аналіз системи прав власності на лісові ресурси і земельні ділянки лісового фонду в Україні// Лісове госп-во, лісова, паперова і д/о пром-сть. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002. – С. 123-129.
5. Петров А.П. Экономические и правовые основы национальной лесной политики// Лесное хозяйство. – 1997, № 2. – С. 6-8.
6. Петров А.П. Экономические основы совершенствования управления лесами в РСФСР// Лесное хозяйство. – 1991, № 6. – С. 8-10.
7. Синякевич І., Мельник С., Соловій І., Холявка В., Ковалишин В. Лісовий кодекс України (Альтернативний проект)// Деревообробник. – 2002, № 15(57). – С. 4-7.
8. Conservation and Sustainable Management of Forests in Central and Eastern European Countries. Report prepared under the financial assistance of the European Commission Phare Programme, 1999. – 80 p.
9. Duerr W. Introduction to Forest Resource Economics. – McGraw-Hill, Series in Forest Resources, Inc., 1993. – 420 p.
10. Folmer H., Gabel H., Opschoor H. Principles of environmental and resource economics: a guide for students and decision-makers. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 1997. – 484 p.
11. Pearse P. Introduction to Forestry Economics. – Vancouver: University of British Columbia Press, 1995. – 226 p.

УДК 630*221.003.1

Асист. О.В. Дячишин – НЛТУ України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РУБАНЬ ЛІСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На основі статистичної інформації про рубання лісу здійснено аналіз рубань головного користування та рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства деревини на підприємствах лісового господарства Львівської області. Розраховано вихід ділової, витрати на кубометр і одиницю площі від прохідних рубань на підприємствах ДЛГО "Львівліс". Запропоновано шляхи підвищення еколого-економічної ефективності рубань лісу.

Ключові слова: рубання головного користування; рубання догляду за лісом

Ecological-economic effectiveness of forest felling on the forest enterprises of L'viv region

The analysis of main and intermediate fellings on the forest enterprises of L'viv Region is made on the basis of statistical data. The output of merchantable wood and cost per unit of square under the severance felling on the enterprises of State Administration of Forestry L'vivlis are calculated. The options for increasing the ecological-economic effectiveness of Forest felling are proposed.

Keywords: main felling, intermediate felling.

На сучасному етапі розвитку суспільства важливого значення, поруч із традиційним використанням лісу як джерела деревини, набувають питання збереження і посилення екологічних (захисних, водоохоронних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих, рекреаційних), естетичних властивостей лісу; підвищення стійкості насаджень.

Для вирішення проблеми ефективного лісовідновлення та лісокористування велике значення має система рубань головного користування та рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства та інших рубань.

Важливого значення при визначенні ефективності рубань набувають як економічні, так і лісівничі (екологічні) аспекти. Еколого-економічну ефективність рубань доцільно розглядати в системі лісогосподарських заходів. Економічну ефективність суцільних рубань головного користування традиційно визначають за допомогою показників собівартості продукції, прибутку на одиницю продукції лісозаготівлі, рентабельності продукції. Еколого-економічна ефективність рубань може характеризуватися такими показниками:

- обсяг продукції з 1 га лісової площі за всі прийоми рубань, включаючи головне користування;
- якісна структура заготовленої продукції за весь період рубань (співвідношення сортиментів, породних та розмірно-якісних груп); використання недеревних компонентів лісових ресурсів, обсяг котрих залежить від породно-якісних характеристик продуктивних насаджень (збір дикорослих грибів та ягід, розвиток флори та фауни тощо); ступінь та якість виконання насадженнями кліматорегулюючих, водоохоронних та середовищезахисних функцій [1].

З цих показників ефективності рубань ми проаналізували якісну структуру заготовленої продукції, котра характеризується відсотком виходу ділової деревини та співвідношенням сортиментів.

Проведений аналіз статистичної інформації на основі форми № 10-ЛГ на підприємствах ДЛГО "Львівліс" дає змогу виявити тенденцію до зниження якісної структури продукції при зростанні обсягів заготівлі деревини. Так, обсяг заготівлі деревини у 1999 р. становив 539015 м³, у 2000 р. – 635640 м³, у 2004 р. – 817234 м³. Спостерігається тенденція збільшення заготівлі деревини від лісогосподарських та інших рубань. Якщо в 1999 р. частка обсягів заготівлі деревини від лісогосподарських та інших рубань становила 47,7 %, у 2000 р. – 46,0, у 2001 р. – 47,5 %, то у 2004 досягнула фактично 50 % (табл. 1).

Якісну структуру заготовленої продукції розкриває відсоток виходу ділової деревини, котрий є низьким для головного користування (59,8 % у 1998 р., 49,3 % – у 2001, 42,8 % – у 2004). Вихід ділової деревини від рубань,

пов'язаних з веденням лісового господарства та інших рубань на підприємствах лісового господарства Львівської області становив: у 1998 р. – 42,7 %; у 2001 р. – 43,3 %; у 2004 р. – 42,8 % від ліквідної деревини (табл. 2).

Табл. 1. Динаміка обсягів заготівлі деревини на підприємствах ДЛГО "Львівліс"

Показники	Роки					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Обсяг заготівлі деревини всього:						
м ³	539015	635640	659712	643404	665539	817234
%	100	100	100	100	100	100
в т.ч. – від рубань головного користування:						
м ³	281987	343169	346398	346677	337372	408703
%	52,3	64,0	52,5	53,9	51,7	50,01
від рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства та інших рубань						
м ³	257028	292471	313314	296727	328167	408531
%	47,7	46,0	47,5	46,1	49,3	49,99

Табл. 2. Обсяги заготовленої ліквідної лісопродукції на підприємствах ДЛГО "Львівліс"

Види рубань	1998 р.		1999 р.		2000 р.		2001 р.		2004 р.	
	м ³	%	м ³	%	м ³	%	м ³	%	м ³	%
Рубання, пов'язані з веденням лісового господарства, інші рубання										
Рубання догляду за лісом всього	47581	18,7	51125	19,8	48950	16,7	46099	14,7	59693	14,6
- освітлення та прочищення	4918	1,9	6471	2,5	5960	2,0	5677	1,8	2968	0,7
- проріджування	31173	12,3	33767	13,1	34412	11,8	31496	10,1	36047	8,8
- прохідні	11490	4,5	10887	4,2	8578	2,9	8926	2,8	20678	5,1
Інші види рубань, пов'язаних з лісовим господарством	205930	81,3	205903	80,2	243521	83,3	267215	85,3	348838	85,4
З них:										
- вибірково-санітарні	78272	30,9	65463	25,5	77558	26,5	20225	6,5	41679	10,2
- суцільно-санітарні	53023	20,9	54640	21,3	63122	21,6	83415	26,6	120067	29,4
- інші види рубань	74635	29,5	85799	33,4	102841	35,2	163575	52,2	187092	45,8
Всього ліквідної продукції	253511	100,0	257028	100,0	292471	100,0	313314	100,0	408531	100,0
В т.ч.										
- ділова	108223	42,7	116447	45,3	139244	47,6	135731	43,3	142412	34,9
- дрова	141212	55,7	136815	53,2	148909	50,9	142099	45,4	131759	32,2
Рубання головного користування										
Всього ліквідної лісопродукції	270002	100,0	281987	100,0	343169	100,0	346398	100,0	408703	100,0
В т.ч.										
- ділова	161574	59,8	168605	59,8	208545	60,8	170802	49,3	175003	42,8
- дрова	60610	22,4	60643	21,5	75418	22,0	67048	19,4	51361	12,6

Екологічну оцінку лісогосподарських заходів на підприємствах лісового господарства Львівської області відображає величина вибірково-санітарних та суцільно-санітарних рубань. Частка деревини, одержаної в процесі санітарних рубань, становила у 1998 р. 51,9 %, у 2000 р. – 48,1 %, у 2004 р. – 39,6 % від ліквідної деревини, заготовленої лісогосподарськими рубаннями. Це свідчить про низьку екологічну ефективність лісогосподарських заходів в цілому, адже поганий санітарний стан насадження вказує на їх недостатнє лісівниче обґрунтування.

Про незначну відмінність якості вибраної деревини в процесі рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства та інших рубань та деревини від головного користування, свідчить структура сортиментного виходу деревини. Так, у 2004 р. у структурі сортиментного виходу частка пиловника від головного користування становила 71,1 %, від лісогосподарських рубань – 64,4 %; будівельного лісу – відповідно 6,05 і 6,1 %; балансів – відповідно 18,2 % і 28,0 %. Таким чином, можна зробити висновок, що під час рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства та інших, вибирається повноцінна, якісна деревина, що знижує якісний та вартісний стан насадження до віку головного користування.

Ми здійснили аналіз ефективності прохідних рубань на підприємствах лісового господарства Львівської області у 2004 р. (табл. 3).

Табл. 3. Аналіз ефективності прохідних рубань за 2004 рік на підприємствах ДЛГО "Львівліс"

Назва держлісгоспів	Обсяги рубань		Вихід деревини		Частка виходу		Сума витрат, тис. грн.
	га	м ³	ліквідної м ³	ділової м ³	ліквідної, %	ділової, %	
Бібрський ДЛГ	42,0	1115	1115	355	100	31,8	26,9
Боринський СДЛГ	-	-	-	-	-	-	-
Бродівський ДЛГ	105,0	2159	5159	347	100	16,1	58,7
Буський ДЛГ	39	663	560	205	84,5	36,6	9,7
Дрогобицький ДЛГ	68	1678	1458	785	86,9	53,8	26,0
Золочівський ДЛГ	12	474	385	148	81,2	38,4	10,5
Львівський ЛПГ	195	5098	4480	819	87,9	18,3	50,5
Жовківський ДЛГ	36	729	637	233	87,4	36,6	7,0
Рава-Руський ДЛГ	34	982	885	315	90,1	35,6	12,1
Радехівський ДЛГ	39	857	857	284	100,0	33,1	7,6
Самбірський ДЛГ	119	2468	2307	347	93,5	15,0	27,2
Сколівський ДЛГ	12	472	439	49	93,0	11,1	10,3
Славський ДЛГ	38	857	747	285	87,2	38,2	20,6
Старосамбірський ДЛГ	25	552	500	61	90,5	12,2	7,5
Стрийський ДЛГ	51	1308	1180	221	90,2	18,7	42,6
Турківський ДЛГ	126	3440	2791	1680	81,1	60,2	35,2
НП "Сколівські Бескиди"	6	259	178	12	68,7	6,7	
Всього	947	23111	20678	6146	89,5	29,7	352,4

Вихід ділової деревини на підприємствах є різним і змінюється від 60,2 % у Турківському ДЛГ до 11,1 % у Сколівському ДЛГ. Насторожує високий вихід ділової деревини, заготовленої в процесі прохідних рубань, оскільки

із насадження вибирають якісні екземпляри, що спричиняє збіднення деревостану і істотно низький вихід ділової деревини від головного користування.

Причиною цього явища може бути намагання підприємств забезпечити себе власними коштами на ведення лісового господарства, котрі, як відомо, одержують від реалізації деревини від лісогосподарських рубань. Так, у 2003 р. витрати на ведення лісового господарства на ДЛГО "Львівліс" становили 17855,7 тис. грн., з них – 15176,5 тис. грн., тобто 85 %, – власні кошти підприємств. При збереженні тенденції до забезпечення фінансування лісового господарства з бюджету на рівні 15 % очевидно, будемо спостерігати вирубування високоякісної деревини в процесі лісогосподарських рубань.

Отже, рубання догляду за лісом не сприяють формуванню якісного насадження до періоду головних рубань. Під час прохідних рубань відбувається вибір найкращих дерев, про що свідчить високий вихід ділової деревини під час рубань догляду. Доцільно переглянути підходи до цих рубань, і, можливо, відмовитися від проріджування та прохідних рубань з одночасною заміною суцільно-лісосічних рубань головного користування на користь поступових та вибіркового рубань.

Література

1. Петров А.П. Экономические аспекты проведения рубок ухода// Проблемы рубок ухода. Материалы конференции Международного союза лесных исследовательских организаций (ИЮФРО). – М.: Лесн. пром-сть, 1987. – С. 259-265.

УДК 505.062:338.4

*А.И. Радунцева – Дальневосточный филиал
Всероссийского НИИ охраны природы, г. Владивосток*

ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ РУБОК ГЛАВНОГО ПОЛЬЗОВАНИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ И ОТДЕЛЬНЫЕ ЕЕ КОМПОНЕНТЫ: ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Розглянуто питання здійснення оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) для проекту з заготівлі та переробки лісових ресурсів у Приморському краї Російської Федерації. Особливу увагу приділено оцінці впливу рубань головного користування на довкілля та окремі його компоненти. Йдеться про екологічні та соціально-економічні наслідки освоєння цієї території з погляду забезпечення інтересів стійкого природокористування та екологічної безпеки виробництва.

Ключові слова: рубання головного користування, еколого-економічний аспект.

*A.I. Raduntseva – All-Russia scientific and research
institute of nature protection, Vladivostok*

Evaluation of the action of trees cuttings of main use on the environment and its separate components: the ecological-economic aspect

The questions of evaluating the impact to the environment for the project are examined according to the billet and forest resources processing in the Primorskiy Kray of Russia. Special attention is given to the evaluation of the impact of trees cuttings of main use to the environment and its separate components. The ecological, social and economic consequences of the mastery of this territory are shown from the point of view of the guarantee of interests of sustainable use of natural resources and ecological safety of production.